

Foto: Christin Filipson

Bus som syresätter

- Clownmedicin för anhörigbarn i ASIH

I 22 år har clownen jobbat i Stockholm med att vårda det friska i svårt sjuka människor, både barn och vuxna. För fyra år sedan började Clownmedicin tillsammans med ASIH utveckla en metod för clownbesök hemma hos familjer med en allvarligt sjuk förälder. Målet var att ge en paus i det svåra och skapa positiva stunder att minnas.

PLÖTSLIGT KNACKAR DET på dörren. Ingen i familjen innanför blir förvånad, men förhoppningsvis är de förvåntansfulla. De båda clownerna från Clownmedicin kikar in. Detta är en familj de varit hos flera gånger, och de vet ungefär vad som brukar funka och inte. Men varje gång är unik och artisterna har alltid sina känslspröt ute.

- Kontakten - mötet - är vårt redskap som professionella clowner, säger Anne-Marie Möller.

Hon och Eva Riepe är verksamhetsledare på Clownmedicin, men de är också Pajette och Gajans, två clowner med tillsammans 50 års erfarenhet.

- Det vi är experter på är att känna av stämningen i rummet. Vi är inte rädda för att visa eller möta känslor. De anhöriga vill att den sjuke ska vara glad. Den sjuke vill att de anhöriga ska vara glada. Där kan vi göra en insats, säger Eva.

ANNE-MARIE OCH EVA har varit med i Clownmedicin sedan starten. Att jobba som sjukhusclown, och numera också i ASIH, är för de båda djupt meningsfullt. I centrum står det ömsidiga mötet med den sjuke eller den anhörige, en närmast magisk kontakt som kan uppstå under clownbesöket.

- Vi kan skapa en frizon där vad som helst kan hända. Vi är visserligen vuxna, men vi kan vända uppochner på saker. Kan fånga upp minsta signal. Kan syresätta luften i hemmet. Det här är ju familjer som inte kan komma ut och roa sig tillsammans, säger Ann-Marie.

Eva fyller i:

- De här familjerna har det tufft. De är isolerade i hemmet. På det här sättet

kan de göra något roligt där den sjuka föräldern kan vara med.

För Clownmedicin är det viktigt att inte bara den friska föräldern är med, utan även alla syskon om de är flera. På så sätt skapas gemensamma positiva minnen som finns kvar när den sjuka föräldern inte längre gör det. Eva

berättar om en familj där två äldre syskon först satt lite avvaktande i ett annat rum under besöket.

- Men när de märkte att vi inte pratade till dem som fyraåringar så lockades de in i rummet där vi var.

Ett clownbesök kan vara lugnt eller vilt, det viktigaste är att alla har roligt.

Eva Riepe.

Anne-Marie Möller.

Eva exemplifierar med en svårt sjuk mamma som inte kunde röra armarna.

- Så hon fick hålla i ett ballongsvärd och jag styrde armarna och fåktades med barnen. På det viset kunde mamman vara delaktig i buset med sina barn. Vi gör föräldrarna delaktiga, de är inte bara betraktare. Men vi frågar förstås alltid om det är okej innan vi gör något sådant.

Eva och Anne-Marie understryker vikten av att få skratta tillsammans, att det är stressreducerande och sammansvetsande.

- Under ett clownbesök blir det till låtet att skratta fastän man är så ledsen, säger Eva.

FÖRE CLOWNBESÖKET RAPPORTERAR personalen om hur familjen har det för tillfället, och efter besöket rapporterar artisterna från Clownmedicin tillbaka till personalen om hur besöket gick. När en familj väl har kontakt med clownerna kan dessa komma på besök vart som helst, till hospice eller till sjukhus. Ändringar av plats kan ske med kort varsel, eftersom Clownmedicin ofta har nära samarbete med de vårdinrättningar som patienten är knuten till.

Dagen kommer då den sjuka föräldern dör. Men den dagen innebär inte slutet för barnens relation med clownerna. Då tar i stället kaféträffarna

Eva Riepe och Anne-Marie Möller som Gajans och Pajette.

Foto: Christin Filipson

vid. De är en möjlighet för barnen att fortsätta träffa clownerna, och har blivit mycket populära. Träffarna samlar flera familjer och inleds av två av de clownerna som gör hembesöken. Efter att de har gått brukar stämningen vara lättsam och inbjuda till samtal mellan familjerna.

– Kaféträffarna har blivit jättebra. Det är lätt att känna sig ensam när man är ett barn som förlorat sin förälder. Här kan de träffa andra som har varit med om samma sak, säger Ann-Marie.

Eva berättar att Clownmedicin bitt kuratorerna att skicka ut erbjudanden under åtminstone två år efter dödsfallet. För det är kuratorerna i ASIH som är nyckelpersonerna. Oftast är det de som identifierar familjer som kan vilja ha besök, och tar upp den möjligheten i kuratorssamtal. Clownmedicin vill gärna att så många som möjligt ur vårdpersonalen följer med ut på åtminstone ett clownbesök för att bättre förstå vad det hela går ut på.

Projektet med att ta fram en metod

för besöken hos anhörigbarn i ASIH, med anslag från Allmänna Arvsfonden, avslutades för ett år sedan. Alla enheter som medverkade har velat fortsätta. Däremot har det varit svårt att hitta bidragsgivare för att kunna erbjuda besöken i samma omfattning som tidigare, och covidpandemin har inte gjort saken lättare. Clownerna gör fortfarande hembesök, men kaféträffarna är inställda på obestämd tid på grund av pandemin. Pandemin har också gjort att Clownmedicin provat clownbesök online. Det är inte samma sak som i verkligheten, men det blir ändå fina möten enligt Anne-Marie och Eva. När tiderna gör det lättare att få finansiering hoppas Clownmedicin kunna erbjuda både de som var med i projektet fler besök och nya ASIH-enheter besök av clownerna. En rockring, en clownnäsa och intensiv närvaro. Det kan vara receptet på ett minne för livet. ■

Linda Swartz

Clownmedicin

Föreningen Clownmedicin i Stockholm har funnits sedan 1998, och hette fram till 2017 Glädjeverkstan. Verksamheten är ideell och drivs med anslag från i huvudsak stiftelser och fonder. De första clownbesöken gjordes på barncanceravdelningen på Astrid Lindgrens Barnsjukhus. Nu möter de 15 clownerna som jobbar för Clownmedicin cirka 30 000 barn och vuxna varje år. Det är sjuka barn, deras syskon, föräldrar och nära anhöriga. Clownmedicin besöker sedan 2012 även äldre med demenssjukdomar, geriatriska sjukdomar eller vuxna och barn som vårdas palliativt. Clownerna möter dem på barnsjukhus, barnhospice, hemsjukvård för barn SABH, barn som anhöriga till svårt sjuka vuxna i ASIH, äldreboenden, geriatriska avdelningar och vuxenhospice. Besöken är alltid kostnadsfria för såväl vårdinrättningen som patienten.

Nyheter från Svenska palliativregistret!

Årsrapport för 2019

Uppdaterad sticka "Abbey Pain Scale-SWE"
Utbildningsmaterial och web utbildningar
utan kostnad

Nya covid-19 frågor i enkäten

Resultat om covid-19 i utdataportalen
Vetenskapliga artiklar om covid-19
Ny sticka "Symtomlindrande läkemedel vid
covid-19"

Håll utkik efter
uppdaterad
närsåendeenkät
som strax är
klar!

Abbey Pain Scale-SWE – För bedömning av lecken på smärta hos personer med demenssjukdom som inte kan uttrycka smärta i tal. Observera personen och gör en bedömning med hjälp av frågorna.

Inle alls=0 Lite=1 Måttlig=2 Mycket=3

1. Ljuduttryck – t ex gnyr, jämrar sig, gråter
2. Ansiktsuttryck – t ex ser spänd ut, rynkad panna/lihopdragna ögonbryn, grimaserar, ser rädd ut
3. Förändrat kroppsspråk – t ex rastlös, vaggar, skyddar en kroppsdel
4. Förändrat beteende – t ex ökad förvirning, vill inte äta, förändring i det vanliga beteendemönstret, tillbakadragen
5. Fysiologisk förändring – t ex förändrad kroppstemperatur, puls/BT, svettningar, rodnad, blekhet
6. Kroppslig förändring – t ex hudskador, trycksador, artrit, kontrakturer

Typ av smärta: Långvarig Akut
Ingen=0 – 2 Mild=3 – 7 Måttlig=8 – 13 Svår=14+

Framtagen av universitetshögskolan Christina Karlsson, Örebro universitet
Originalskala: Abbey J, Piller N, De Beils et al (2004) The Abbey pain scale: a 1-minute numerical indicator for people with end-stage dementia. Int J Palliat Nurs 10(1): 6-13

Summa:

Framtagen vid Palliativ
centrum, Stockholms sjukhem

Symtomlindrande läkemedel vid covid-19

Preparat	Indikation	Peroralt	Injektion	Maxdos
Morfin tabl 10 mg, inj 10 mg/ml	smärta, dyspné, svår hosta	5-10 mg vb	0,25-0,5 ml vb	Öka med 30-50 % i taget
OxyNorm kapsel 5 el 10 mg, inj 10 mg/ml	smärta, dyspné, svår hosta	5 mg vb	0,25-0,5 ml vb	Öka med 30-50 % i taget
Furosemid 10 mg/ml	hjärtsvikt		2-4 ml sc/iv vb	12 ml/d i sc pump
Robinul 0,2 mg/ml	rossel		1 ml sc vb	3-6 ml/d
Buscopan 20 mg/ml	rossel		1-2 ml sc vb	6 ml/d
Bricanyl 0,5 mg/ml	obstruktivitet		0,5-1 ml sc vb	
Betapred tabl 0,5 mg, inj 4 mg/ml	antiinflammatoriskt, feber, smärta, luftvägsbesvär, illamående	8-16 tabl/d	1-2 ml/d sc/iv	16 mg/d (4 ml/d)